
VOJENSKO-POLITICKÁ ČÁST

FILOSOFICKO-THEORETICKÉ ZÁKLADY SOVĚTSKÉ VOJENSKÉ VĚDY

Kapitán Čestmír Berka

Sovětská vojenská věda je vojenskou vědou nového, vyššího typu.

Jako je vznik dialektického a historického materialismu největším převratem, revolucí v dějinách filosofie, stejně je i zrod sovětské vojenské vědy největší revolucí v dějinách válečných teorií a vojenského umění.

Teprve se zrodem sovětské vojenské vědy vzniká vojenská věda, která je skutečně vědecky důsledná. Je s to všestranně a vědecky přesně odrazet objektivní zákony vývoje válečného procesu.

Vojenská věda, která je uvědoměle prochnuta zájmy spravedlivého boje za obranu země vítězných dělníků a rolníků, země socialismu proti lupičskému nájezdům imperialistů.

Vojenská věda, která má zcela nové poslání v dějinách společnosti. Pracovníci v oboru sovětské vojenské vědy nepracují s tím cílem, aby připravili jiným národům, lidu jiných zemí násilím války, pokoření a otroctví. Stojíce na stanovisku dějinné, revoluční úlohy proletariátu poznávají hluboké zákonitosti vzniku a vývoje války proto, aby v každé době našli konkrétní kořeny válek, mobilisovali, organizovali a vedli lid do boje za zničení ekonomických a politických příčin, které nutně plodí války. Tak učinili jednou provždy konec všem válkám. V podmínkách socialistické revoluce k tomu mají všechny objektivní i subjektivní možnosti.

Sovětská vojenská věda je tak již od svého zrodu zákonitě spjata s bojem za trvalý mír.

Jaké byly historické podmínky vzniku sovětské vojenské vědy?

Marx a Engels zevšeobecnili a vytyčili významné vojenské zkušenosti z revolučních bojů proletariátu. Bedřich Engels dokonce zpracoval soustavnou teorii válek a násilí, jejich úlohy v dějinách. Ale Marx ani Engels soustavně nepracovali na vyřešení na příklad takového úkolu, jakým je vytvoření vojenské vědecké soustavy spjaté s potřebami armády nového typu — armády osvobozených dělníků a rolníků, vybudované k obraně země socialismu v dlouho trvajícím kapitalistickém obklíčení.

Nepracovali na tomto problému prostě proto, že na základě své objektivní analýsy epochy předmonopolistického kapitalismu, v němž žili, museli dospět k závěru o zničení kapitalismu v proletářské revoluci v základě ve všech zemích najednou.

Vojenské otázky si kladli proto v rozsahu provedení této proletářské revoluce.

Pro Lenina, který rozvíjel učení marxismu v podmínkách imperialismu a proletářských revolucí a formuloval svoji teorii o možnosti vítězství socialismu nejprve v jedné nebo několika zemích a potom v ostatních kapitalistických zemích, bylo nezbytně nutné jako součást této teorie řešit také problém organizování mocných ozbrojených sil na obranu státu diktatury proletariátu.

V. I. Lenin v článku „Vojenský program proletářské revoluce“ praví, že vítězství socialistické revoluce v jedné zemi musí „... vyvolat nejen třenice, nýbrž i přímé usilování buržoasie druhých zemí o rozdrčení vítězného proletariátu socialistického státu“. Na jiném místě Lenin přímo říká: „Veliké otázky politické svobody a třídního boje jsou rozhodovány vždy konec konců silou a musíme se postarat o přípravu, organizování této síly a o její aktivní, nejen obranné, nýbrž i útočné použití.“

Organisování ozbrojených sil v těch podmínkách, v nichž nakonec revoluce musela probíhat, bylo jedním z rozhodujících činitelů jejího vítězství. Po vítězství Velké říjnové socialistické revoluce se pak stala výstavba mocných ozbrojených sil sotva se zrodivšího sovětského státu věcí jeho života, jeho bytí a nebytí. Bez vyřešení tohoto úkolu by nebylo možné potlačit odpor svržených vykořisťovatelských tříd a odrazit vpády silných imperialistických armád.

S budováním armády zcela nového a v dějinách válek dosud neznámého typu: armády osvobozených dělníků a rolníků vznikly zcela nové problémy. S armádou kvalitativně novou svým morálně politickým obsahem, bojující za cíle, za které nikdy nebojovala a ani nemohla bojovat žádná jiná armáda v minulosti, vznikly:

- zcela nové organizační a mobilizační problémy,
- nové otázky kádrového doplňování armády,
- nové otázky vytvoření proletářského velitelského sboru,
- nové otázky organizace týlu a zápolí Rudé armády,
- zcela nové otázky stranickopolitické práce v ní a mezi obyvatelstvem,
- nové otázky způsobu vedení války lidovou armádou v nové epoše válek strojů, motorů a záloh.

Pro řešení všech těchto otázek nebylo v dějinách válek analogie, „která by zcela vyhovovala“. Strana vedená Leninem musila jít od zkušenosti ke zkušenosti. Krok za krokem houževnatě, obezřetně a cílevědomě řešit jeden problém za druhým, zevšeobecňovat jednu zkušenost za druhou. Tak se rodila sovětská vojenská věda — vědecká soustava zcela nového typu, odpovídající podstatě, charakteru a dějinné úloze Rudé armády. Tedy zároveň se zrodem sovětských ozbrojených sil vzniká a rozvíjí se sovětská vojenská věda.

V ohni boje Rudé armády bylo však také nutno vyřešit řadu zcela nových otázek způsobu jejího vedení války, otázek, které již nejsou jenom politickými nebo vojensko-politickými, ale vyložené odbornými otázkami vojenského umění.

Z mladých soudruhů z ÚV VKS(b), jimž Lenin svěřil za občanské a intervenční války úkol důkladně studovat vojenství, stát se vojenskými specialisty, brzy se ukázal Stalin jeho nejtalentovanějším žákem, který nehlouběji pronikal do podstaty jevů soudobé války.

Stalin odvrhl protimarxistickou, metafysickou metodu řešení rodících se problémů soudobé války v nové epoše strojů a motorů podle historických analogií z dějin vojenského umění minulosti. Protože se skutečně nové jevy války vždy zákonitě rodí na vyšším a složitějším stupni válečného a společensko-ekonomického vývoje, hledal poučení k jejich řešení především ve skutečnosti samé války. S hlediska řešení nových problémů a úkolů zhodnotil kriticky důležité vojenské zkušenosti z revolučních bojů proletariátu, vojenské zkušenosti, které získala bolševická strana před Velkou říjnovou socialistickou revolucí v praktické práci na její přípravě, Engelsovy vojensko-theoretické názory a

úvahy, pokrokové tradice z dějin ruského vojenského umění, lidových povstání, revolucí atd.

Stalin aplikoval a rozšířil politickou strategii soustavně zpracovanou Marxem, Engelsem a Leninem na oblast specifických jevů soudobé války. Jako první provedl důslednou aplikaci a rozšíření pouček dialektického materialismu na oblast **soudobé války** a vojenství, na tuto velmi složitou oblast společensko-politických jevů, jsa si vědom toho, že se skutečná vojenská věda může rozvíjet jen na methodickém a theoretickém základě dialektického materialismu.

Opřem o marxistický filosofický materialismus dokázal, že také válečný proces je „přírodní historickým procesem“, v jehož základě jsou všeobecné i zvláštní objektivní zákony nezávislé na vůli lidí. Zákony, které lze stejně tak poznat jako i jiné zákonitosti společenského života. Odhalil tyto zákonitosti existující v podstatě podmínek soudobé války strojů, motorů a záloh, a definoval je. Prokázal tak, že si i vojenská věda může činit nárok na stejně přesné poznání jako jiné společenské nebo přírodní vědy pracující na filosoficko-theoretickém základě marxismu-leninismu.

Aplikace marxistické dialektické metody mu umožnila studovat válečný proces jako dialektický celek, v němž všechny jevy, věci, procesy organicky souvisí, jsou na sobě podmíněny a závislé. Stalin prozkoumal specifickou a relativní rozporů v tomto organickém, stále se vyvíjejícím celku soudobé války strojů a motorů ve vztahu k předešlé manu-fakturní epoše. Dospěl k zásadnímu, historickému pojmání povahy války, k historické relativní platnosti i jejích objektivních zákonů. Ukázal, že vznikají, existují a zanikají se změnami ekonomických podmínek války, aby udělaly místo novým ekonomickým podmínkám vyvolávajícím nové objektivní ekonomické zákony, které jsou pak znovu nejhlubší podstatou všech válečných jevů zrodilých se epochy války. Tak rozbil these buržoasních vojenských theoretiků o existenci jakýchsi věčně platných „absolutních vojenských pravd“ a pouček. Vetkl sovětské vojenské vědě tvůrčí charakter, kterým je v zásadním a nesmiřitelném protikladu k buržoasní vojenské doktríně.

Stalin odhalil mnohotvárnost boje protikladů v jevech a procesech soudobé války a do hloubky osvětlil „boj“ protikladů v takových základních formách boje, jakými jsou obrana a útok a zákonitost přechodu jedné formy v druhou: útoku v obranu a obrany v útok. Cestou přechodu, na př. obrany v útok, se stalo rozvíjení vedlejší, druhořadé útočné, aktivní ofensivní stránky obrany v hlavní, dominující stránku, kdy pak už její nadvláda mění celý charakter obranné formy boje v protiklad — v útok.

Osvětlení zákonitého rozvíjení vedlejší, druhořadé stránky protikladu v hlavní, dominující v takových základních formách vedení boje, jakými jsou obrana a útok, otevřelo sovětské vojenské vědě možnost vlády nad zákony přechodu od jedné formy boje k druhé formě.

Objasnění potom úlohy rozhodujícího hlavního rozporu v procesu vývoje soudobé války — pevnosti zápolí jako nejdůležitějšího z rozhodujících činitelů války na straně vlastní i nepřitele — otevřelo cestu k zvládnutí válečného procesu jako celku.

V bojích o Caricyn v roce 1918 položil Stalin základy k umění organisovat aktivní obranu. Šlo o to vysílit nepřitele už na dalekých přístupech k městu. Malými silami zlomit sílu jeho útoku a bojem si vytvořit převahu sil na omezeném prostoru směru hlavního úderu jako podmínku přechodu k rozhodnému protiútku s cílem rozdrtit hlavní

uskupení nepřítele. K tomu účelu bylo nutné vytvořit si mocnou zálohu k zasazení v okamžiku přelomu poměru sil. Tento princip aktivní obrany rozvinul pak Stalin na vyšším strategickém stupni v prvním období Veliké vlastenecké války.

Sovětská vojenská věda — její vojenské umění bylo však tehdy obohaceno i o jiné rysy. Tu byly položeny také zásady k mohutnému manévru dělostřelectva z hloubky obrany i podél fronty na vrub pasivních úseků fronty k přehrazení směru hlavního úderu nepřítele. Všechny fáze boje byly uskutečňovány součinností všech druhů vojsk, která měla Rudá armáda tehdy po ruce. Součinnost byla přitom řešena podle vyvíjející, měnící se konkrétní situace.

Pro účel narůstání mocného úderu do hloubky oslabené a napolo rozvrácené útočné sestavy nepřítele byla vytvořena po prvé v dějinách války taková rychlá vyšší jednotka jezdeckta, jakou je jezdecká armáda. Stalin však nově pojal úlohu těchto rychlých vyšších jednotek jako mocného prostředku k proniknutí do týlu hlavního nepřátelského uskupení, k jeho obklíčení a zničení. Jde tu již o určité předjímání taktiky pozdějších vyšších tankových a mechanisovaných jednotek, jak je známe z Veliké vlastenecké války.

V období carycinských bojů rozvinul Stalin i teorii sovětské vojenské vědy.

Když v článku „O jižním Rusku“ zevšeobecňoval příčiny vítězství Rudé armády u Caricynu, v odpověď na otázku, v čem tkví síla Rudé armády, ukázal na takové činitele vítězství, jako je: pevnost zápolí, morální duch armády, vycvičené kádry vlastních rudých důstojníků a výzbroj armády. V této odpovědi je již zárodek stalinského učení o trvale působících činitelích rozhodujících o osudu války, které Stalin dovršil za Veliké vlastenecké války roku 1941.

Vytvoření stalinského učení o trvale působících činitelích rozhodujících o osudu války má převratný dosah v celých dějinách válečných teorií.

Zbavit se otrocké závislosti na „nahodilosti“. Poznat nutnost a zákonitost ve válečném dění. Nalézt a ovládnout takové trvale působící, rozhodující činitele, jejichž zorganizování umožní veliteli strojit s jistotou a plánovitě vítězství, bylo odvěkým ideálem vojenských theoretiků a vojevůdců. Takoví činitelé se hledali v oblasti vojenského umění jakožto absolutní, trvalé a věčně platné pravdy, poučky vojenské strategie a taktiky. To znamená, že se hledali výhradně v oblasti subjektivní stránky války. Cesta vojenských theoretiků a vojevůdců minulosti, kteří takto řešili problém, musela vždy končit v schematismu a dogmatismu v praxi vojenského umění, v metafysickém odtrhávání subjektivního činitele od určující objektivní stránky války při jejím výkladu. Takovéto odtrhávání vedlo k idealistickému opomíjení objektivní stránky války, k zabsolutnění a nadřazování subjektivního činitele a osobnosti velitele jako rozhodujících činitelů.

Když řeší Stalin problém rozhodujících činitelů války, jde proti celé tradici dosavadního řešení této otázky vojevůdci a vojenskými theoretiky minulosti. Studuje důsledně otázky způsobu vedení války, vývoj války v souvislosti s vývojem celé společnosti. Odhaluje rozhodující činitele určující vývoj samého válečného procesu, výsledek války a vývoj způsobu jejího vedení v oblasti činitelů ležících mimo doménu činnosti vojenského umění: v oblasti ekonomických a morálních politických možností země. Právě tyto možnosti jsou nejdůležitější při organizování

trvale působících činitelů rozhodujících o osudu války: pevnosti zápolí, morálního stavu armády, množství a jakosti divisí, výzbroje armády, organizačních schopností velitelského sboru. V jejich základě tkví obecné objektivní zákony vývoje společnosti a války, ale i specifické objektivní zákony způsobu jejího vedení — vojenského umění, jejichž poznání a praktické využití umožňuje ovládat trvale působící činitele války a tím i celý válečný proces jako kterýkoli jiný, na př. přírodní proces, když jsme jeho objektivní zákonitosti vývoje spolehlivě poznali.

Stalin na theoretickém základě marxistického filosofického materialismu mohl s vědeckou přesností vyřešit odvěký problém vojenské teorie.

Když pak byl v prosinci 1918 pověřen, aby se s Dzeržinským vyřešil příčiny katastrofy u Permi a zjednal nápravu, podal v své analýze situace a jejich příčin hluboký rozbor významu a úlohy záloh při vedení soudobé války. Upřesnil marxistické pojetí soudobé války jako války strojů, motorů a záloh.

Psal ÚV strany: „... je nutno skončit s válkou bez záloh, bez kterých není myslitelné ani uchování nynějších postavení, ani rozvinutí úspěchu. Bez toho je katastrofa nevyhnutelná.“

Operování bez záloh v podmínkách soudobé války opravdu nutně musí vést na jedné straně k rozrůstání nebezpečí, že každá, byť i malá taktická chyba velitele může být počátkem katastrofální porážky. Na druhé straně pak znemožní veliteli aktivně působit na průběh boje ve svůj prospěch. Tento aktivní poměr sovětského vojenského umění k událostem probíhajícím na bojišti umožněný manévrem zálohami na celkovém strategickém plánu je jiným podstatným rysem sovětského vojenského umění.

Sovětské vojenské umění nečeká pasivně „až se vytvoří příznivá situace“, podle níž by pak hledalo dodatečně taktické nebo operační řešení. Samo si aktivně formuje situaci na bojišti v souladu s objektivními zákony vývoje válečného procesu, aby vytvořilo takové podmínky pro svedení rozhodujících operací strategického významu, které mají maximální výsledek. Jak to konečně můžeme vidět v obsahu a smyslu desíti drtivých úderů Sovětské armády v celku strategického plánu Veliké vlastenecké války.

V souhrnu opatření k nápravě situace na frontě ukazuje Stalin na nutnost: „... vytvoření přísné centralisace jednotlivých armád kolem uskutečňování určité, opravdově promyšlené strategické direktivy“ (J. V. Stalin), protože bez takového spojení akcí vyšších jednotek nevyhnutelně vzniká autonomnost v činnosti vyšších jednotek, divisí a brigád. Autonomnost, která vede k rozdrobení jednotící strategické myšlenky a k nemožnosti splnit strategický plán kampaně nebo celé války. Tady už je vzor velkého strategického zámyslu, jak jej později formuloval Stalin ve Veliké vlastenecké válce, kdy se jeho uskutečňování účastnilo několik spolupracujících frontů, a který si žádá obrovské organizační schopnosti velitelského sboru na všech velitelských stupních.

Jak důležitá úloha centralisace armád pro uskutečňování strategické direktivy, tak i význam záloh při vedení soudobé války mohly být odhaleny Stalinem proto, že stále analysoval průběh války ve všech jeho etapách jako vyvíjející se organický celek.

V plánu opatření na odstranění příčin a důsledků permské katastrofy Stalin propracoval otázky organizace týlu bojujících vojsk, rozdělení a vztahu funkcí mezi různými orgány, které zásobují armádu. Při tom

ukázal na významnou úlohu činnosti stranických i sovětských orgánů v týlových prostorech front. Jeho směrnice k vyřešení permské katastrofy položily základy týlové služby Sovětské armády.

Stalinovy známé návrhy strategických plánů na rozdrčení Dénikina a bílých Poláků zůstano natrvalo klasickým vzorem marxistického, dialektického, t. j. objektivního, a všestranného hodnocení válečné situace. Vzorem k vyřešení nejtěžší a nejdůležitější otázky vojenské strategie: volby směru hlavního úderu s cílem zničit velké uskupení nepřitele, provedené methodou rozdělování a ničení protivníka po částech.

V Stalinově strategickém plánu na rozdrčení Dénikina jsou řešeny i jiné závažné operační problémy souvisící s volbou směru hlavního úderu: jako je organisování pomocných úderů a úderů do boků sestavy nepřitele s cílem poutat jeho zálohu a znemožnit mu zasadit ji k zastavení našeho hlavního úderu. Dále otázka proniknutí do týlu nepřitele a pak obklíčení jeho částí využitím velkých mas jezdeckva (tehdejšího mocného prostředku manévru pohybem a palbou) k provádění operačně taktických úloh.

Využívající zkušeností z bojů, soudruzi z ÚV VKS(b) pracující v oboru vojenské problematiky vyřešili problém z á k o n i t é h o vztahu mezi obranou a útokem, obranou a protiútokem, aktivní obranou a protiofensivou.

I když je obrana v pojetí sovětské vojenské vědy především obranou, je vždy proniknuta zároveň i aktivním, útočným, ofensivním prvkem. Jenom aktivní obrana může splnit svůj vlastní úkol: vytvořit co nejlepší podmínky pro rozhodný útok na jiném, důležitějším, aktivnějším úseku fronty, nebo jako vůbec přechodná forma sama pak „přeskočit“, když uzrály podmínky, na též úseku fronty v svůj protiklad — mocný rozhodný protiúder nebo protiofensivu s cílem zničit hlavní uskupení nepřitele. Obrana v sovětské vojenské vědě není tedy jen pouhou defensivou buržoasní vojenské doktriny, utěšující se marně tím, že je možno pouhou obranou unavit, „vyčerpát“ protivníka až k jeho úplné porážce (viz Falkenhayn). Nepřítel, který je „vyčerpán obranou“ (mluveno podle Falkenhayna) není zdaleka ještě poražen. Jenom přechod z aktivní obrany do rozhodného útoku může teprve zasadit podlomenému nepříteli rozhodující smrtelné rány. Průběh operace Sovětské armády v kurském oblouku zůstane pro to klasickým historickým důkazem.

Naproti tomu stejně i útok, ofensiva není jen čistým útokem nebo ofensivou, nýbrž musí pamatovat na svůj protiklad: na možnost přejít při nepříznivé situaci tam, kde je nepřítel dočasně v převaze (na př. jestliže zasadil proti našemu útoku připravené čerstvé zálohy) do pevné, aktivní obrany bez ztráty dobytých důležitých posic. A pak znovu dále aktivním obranným bojem si vytvořit převahu sil na omezeném prostoru směru hlavního úderu a zničit operační, po případě strategické zálohy nepřitele, uchovat si při tom vlastní zálohy pro možnost přejít znovu do rozhodného útoku, ofensivy a v konečné, rozhodující fázi války úplně zničit nepřitele. Jenom rozhodný přechod z obrany do útoku, jak nás učí Polní řád Sovětské armády, může zničit nepřitele a přinést nám vítězství.

V profilu vojenského umění sovětské vojenské vědy jsou pak tyto hlavní rysy, jejichž základy byly položeny již v občanské a intervenční válce a rozvinuty a obohaceny na vyšším stupni ve Veliké vlastenecké válce:

1. Zásada jednotného strategického zámyslu uskutečňovaného centrálním vedením,
2. V řadě operací směřujících ke splnění konečného strategického cíle.
3. Důmyslné vedení útočných a obranných operací s vytvářením strategických záloh umožňujících zničení nepřítele mocným úderem dovršeným obklíčením a likvidací velkých svazů.
4. Aktivnost obrany vždy se zřetelem na přechod do rozhodující protiofensivy nebo ofensivy.
5. Rychlost a promyšlenost manévru zálohami a narůstání síly úderu do hloubky.
6. Součinnost všech zbraní v operacích i v bojích.
7. Pevné a dovedné velení.
8. Stále rostoucí materiální zabezpečení.

Takové jsou v základě principy nového způsobu vedení války armádou nového typu, armádou osvobozených dělníků a rolníků. Jenom takovýto způsob vedení války odpovídá „revoluční ofensivnosti“ této armády bojující za spravedlivou věc politické svobody ujařmených tříd a národů.

Nové vojenské umění armády osvobozených dělníků a rolníků vzniklo tedy jako odraz její objektivní existence a jejího boje.

Revoluční vojenské zkušenosti z bojů proletariátu, vojenské zkušenosti, které získala bolševická strana před Velikou říjnovou socialistickou revolucí, a praktická práce na její přípravě, Engelsovy vojensko-theoretické názory a úvahy, pokrokové tradice z dějin ruského vojenského umění, lidových povstání a revolucí atd. sehrály přehodnoceny významnou úlohu prvků v sovětské vojenské vědě.

Ale nová vojenská vědecká soustava mohla vzniknout a vznikala se zrodem armády nového typu — armády osvobozených dělníků a rolníků jakožto součástí státního aparátu státu nového typu — státu diktatury proletariátu.

Soudruh Voršilov k této skutečnosti praví: „Stalinská vojenská věda opírající se o správné chápání zákonů společenského rozvoje zrodila se spolu s příchodem dělnické třídy k moci, rozvíjela se a sílila na základě sovětského státního zřízení. Tak rozhodující prvky, jako je nová socialistická soustava společenského zřízení s plánovaným hospodářstvím, s ideologií a morálkou, tvoří základ, na kterém spočívá stalinská vojenská věda.“

*

Soudobá válka na rozdíl od průběhu a způsobu vedení válek v minulosti se vždy hluboce dotýká života všeho lidu válčící země. Je zákonem soudobé války strojů, motorů a záloh, že se celá země rychle mění v jeden bojující tábor. Bojující fronty srůstají se svým zápolím v jediné tělo. Války se již neúčastní jen armády, ale celé národy.

Jsou-li v základě vyrovnané síly obou protivníků, stává se válka nutně dlouhým, tvrdým, masovým zápasem, který je všestrannou zkouškou všech materiálních a duchovních sil každého národa. Zápasem, jehož se zúčastní fronty i zápolí a v němž vítězí ten, kdo dovede lépe organizovat a mobilisovat všechny síly a zálohy země pro válku a správněji jich využít na bojišti k zničení sil a záloh protivníka.

Proto soudobá válka, jak nás učí sovětská vojenská věda, nemůže být rozhodnuta rozmachem jediného úderu, ani kdyby byl sebegigantičtější. Z těchto důvodů vyzvedá úlohu zápolí jako nejdůležitějšího činitele v období moderních válek strojů, motorů a záloh.

Při jeho hodnocení jako prostoru hlavního úderu v občanské a intervenční válce Stalin napsal: „Žádná armáda na světě nemůže zvítězit (jde ovšem o pevné, trvalé vítězství) bez pevného zápolí. Zápolí je pro frontu první věcí, poněvadž právě ono a jen ono dodává frontě nejenom všechny druhy potravin, ale i lidi — vojáky, nálady a ideje. Nepevné nebo dokonce nepřátelské zápolí nutně mění nejlepší a nejméně nejlepší armádu v nestálou a vratkou masu.“

V soudobé válce, v níž srůstají fronty se svým zápolím, se svou základem všech sil země, nabývá jeho rozbor jako nejdůležitějšího činitele na vlastní straně i na straně protivníka základní důležitosti při vytváření, formulování strategického plánu války.

Sovětská vojenská věda vyřešila otázku, v čem tkví pevnost a nezdolnost zápolí. Odhalila řadu činitelů, kteří mají významný vliv na tyto jeho vlastnosti: druh národního hospodářství, sociální zřízení, politické zřízení, typ státu, výrobní aparát, politika státu, organisovanost pracujících, morální stav lidu, jeho ideologie, kultura, věda, umění atd. Jako nejdůležitější však hodnotí ty činitele, kteří nejvíce přispívají k vysokému stupni organisovanosti a k morálně politické jednotě zápolí. Neboť v organisovanosti a jednotě je jeho pevnost. V tomto smyslu pak označuje za rozhodující sociálně politickou a národnostní jednotu lidu v zápolí.

Veden komunistickou stranou Sovětského svazu vytvořil sovětský lid v stalinských pětiletkách mohutný hospodářský a válečně technický potenciál. Jednotný socialistický řád národního hospodářství, zbavený antagonistických*) rozporů, se stal základnou pro vznik morálně politické jednoty sovětské společnosti, pro skutečnou rovnoprávnost národů, pro jejich nové vztahy — vztahy důvěry a solidarity, pro jejich družbu, pro sovětské vlastenectví.

Sovětský lid, který přetvářel v epoše budování socialismu celou hospodářskou, společenskou, politickou i přírodní skutečnost kolem sebe,

*) J. V. Stalin ve svých analysách imperialismu podal vyčerpávající charakteristiku zvláštnosti rozporů antagonistického charakteru.

Antagonistické rozpory jsou:

- nesmiřitelné rozpory, které docházejí do nejzazších mezí (J. V. Stalin: Spisy, sv. 6, rusky, str. 72; Otázky leninismu, české vydání 1950, str. 11),
- rozpory, které se přirostají v každé nové etapě svého vývoje (J. V. Stalin: Spisy, sv. 7, rusky, str. 271),
- rozpory nepřekekatelné pro kapitalismus (J. V. Stalin: Spisy, sv. 7, rusky, str. 262),
- rozpory, které musí být překonány násilím, revolucí (J. V. Stalin: Spisy, sv. 7, rusky, str. 348).

Antagonistické rozpory jsou vlastní a nutné ve společnosti rozdělené na nepřátelské třídy — na vykořisťovatele a vykořisťované. Ekonomicko-sociálním základem antagonistických rozporů ve společnosti je soukromé vlastnictví výrobních prostředků a vykořisťování člověka člověkem. Na př.: základní rozpor kapitalismu: rozpor mezi prací a kapitálem je antagonistickým rozpor. Rozřešení těchto nesmiřitelných rozporů kapitalismu je možné jedině násilnou cestou proletářské revoluce, cestou zničení ekonomicko-sociálních základů plodících antagonistické rozpory.

Ozbrojené povstání proti kapitalistům, uchopení státní moci proletariátem, nastolení diktatury proletariátu, likvidace buržoazie jako třídy, vybudování socialismu — taková je cesta rozřešení antagonistických rozporů mezi proletariátem a buržoazií. Když proletariát uchopil do svých rukou moc, zlikvidoval soukromé vlastnictví výrobních prostředků i kořistnické třídy, zničil tak zdroj všech antagonistických rozporů v zemi. Poznámka redakce.

přetvářel i sám sebe. V stalinských pětiletkách se vytvářely nejenom mohutné ekonomické a válečně technické síly, ale i nevyčerpatelné morální síly, bez nichž se nemůže ve válce rozvíjet pevnost zápolí.

Z nejtěžších válečných zkoušek vycházel sovětský lid, vychovaný komunistickou stranou, vítězně. Podal ve Veliké vlastenecké válce nespočetně mnoho důkazů o síle sovětského vlastenectví. Nesmírná obětavost a bezpříkladné hrdinství sovětského lidu se rodily z velké lásky k socialistické vlasti, která ho osvobodila od jha kapitalistického vykořisťování a která mu dala radostný život. Znovu se přesvědčivě projevila ve zkoušce tvrdé a kruté války převaha socialistického zřízení nad kapitalistickým. Žádná země neměla nikdy tak velkou národnostní a třídní jednotu, jakou má Sovětský svaz, a žádná země také nikdy neměla ve válce tak pevně a nezdolně zápolí jako Sovětský svaz.

Z pojetí zápolí, jak je vysvětlil Stalin, vysvítá, že pevnost zápolí jako nejdůležitější činitel, spojuje válku se všemi mimovojenskými činiteli, neboť pevnost zápolí je určitým souhrnem hospodářských, morálních a politických možností země, které jsou vytvářeny a podmíněny v dalším rozvoji charakterem společenského a politického zřízení, jemuž odpovídá i charakter hospodářské organizace.

Zásadně podstatným rysem sovětské vojenské vědy, který z ní činí skutečnou vojenskou vědu, je to, že pojímá do obsahu vojenské vědy kromě zvláštních, specifických otázek způsobu vedení války — vojenského umění, i hospodářské, sociálně politické a morální činitele jakožto nejdůležitější činitele, na nichž především závisí výsledek války a které musí strategické, operační i taktické řešení respektovat a vycházet z nich.

Soudruh Vorošilov k této otázce praví: „Stalinská vojenská věda, která je harmonickou soustavou skutečně vědeckých znalostí celého komplexu otázek moderní války, zahrnuje vedle čistě vojenských prvků: strategie, operačního umění a taktiky, organizace a výcviku vojska — souhrn sociálně politických, hospodářských a morálních činitelů v jejich souvislosti, vzájemném působení a rozhodujícím vlivu na celé vojenství.“

Cílevědomé pojetí hospodářských, politických a morálních činitelů do obsahu studia vojenské teorie je v sovětské vojenské vědě o d r a z e m objektivních podmínek, za nichž vede válku socialistický stát. Jenom v socialistickém ekonomickém a politickém zřízení je možné, aby se stal stát organizující a řídicí silou ekonomiky a za války využíval bez závažných překážek všech ekonomických, morálně politických a vojenských možností země. To je možné opravdu jen v té zemi, kde lid je pánem nad svými věcmi a kde cíl války je v plném souladu s jeho životními zájmy.

Úkolem válečné politiky diktatury proletariátu v oblasti válečného hospodářství je potom rozvíjet národní hospodářství tak, aby byl jeho rozvoj v plném souladu s objektivními ekonomickými zákony a potřebami války. K tomu je třeba vyzbrojit stranické pracovníky v oblasti politického a vojenského řízení války vojenskou vědou, která se opírá o znalost objektivních zákonů vývoje společnosti a války.

Takovéto požadavky zcela splňuje jenom sovětská vojenská věda.

Naproti tomu stejně i bezmocnost a nemožnost pojmut studium hospodářských, politických a morálních činitelů do obsahu skutečné vojenské vědy, bezmocnost vidět správně a pravdivě souvislost války s ekonomickými, morálními a politickými činiteli je v buržoasní vojenské „teorii“ odrazem objektivních podmínek vedení války imperialistickým státem.

Cílevědomé pojetí hospodářství, morálních a politických činitelů do obsahu buržoasní vojenské doktriny je předem vyloučeno už samou podstatou živelných, antagonistických společenských poměrů kapitalistické společnosti. V kapitalistických zemích, kde existuje soukromé vlastnictví výrobních prostředků, nemůže být vývoj ani ekonomického, ani morálního, ani politického potenciálu spolehlivě určen, poznán a řízen. V kapitalistických zemích stát není a ani nemůže být organisující a řídící silou ekonomiky. Vývoj ekonomických, morálních i politických možností země je pro buržoasního státníka a vojevůdce v podstatě neznámou veličinou.

To se pak odráží v obsahu buržoasní vojenské „theorie“ tak, že se buržoasní vojenští theoretici dívají na význam a úlohu vojenských plánů při vedení války odděleně od ekonomických a morálních možností země. Toto odtržení strategických plánů od ekonomických a morálních možností se projevuje především v jejich nereálnosti. Buržoasní vojenští theoretici omezují se v nejlepším případě jenom na vojenský potenciál, přeceňují význam a úlohu vojenských plánů pro výsledky války. Buržoasní vojenská věda se vyčerpává potom řešením specifických vojenských otázek, problémy vojenského umění: strategie a taktiky. Přezírání ekonomických zákonů, ekonomického, morálního a politického činitele, jednostranná orientace a přeceňování síly určitých zbraní a nedoceňování rozhodující síly zákonů ekonomiky a morálního ducha armád předurčily zhroucení německých vojenských plánů a byly hlavními příčinami porážky Německa v první i druhé světové válce. Strategické cíle stanovené armádě německým vrchním velením octly se v ostrém konfliktu s ekonomickými a morálními možnostmi země. Německé fašistické výpočty na „bleskovou válku“, založené na přeceňování dočasně působících činitelů války, ukázaly se pochybnými a zcela v rozporu s objektivními zákony války období strojů, motorů a záloh.

Vývoj a výsledek války, její ráz a cíle jsou tedy svými všemi kořeny hluboce spjaty s vývojem celé země, s životem celé společnosti.

Sovětská vojenská věda je jedinou skutečnou vojenskou vědou, která je v zásadním protikladu k buržoasní vojenské doktríně především proto, že je s to studovat a řešit problémy války v organické souvislosti s vývojem celé společnosti, jejíž zákonitost vývoje dokázala theoreticky i prakticky vysvětlit na základě svého filosoficko-theoretického základu: dialektického a historického materialismu.

Stalin ve svém učení o trvale působících činitelích rozhodujících o osudu války, kterými jsou: pevnost zápolí, morální duch armády, množství a jakost divisí, výzbroj armády, organizační schopnosti velitelského sboru, vyjádřil s vědeckou přesností zákonitost přímé organické souvislosti, podmíněnosti a závislosti průběhu a výsledku války na stupni a rázu hospodářského a politického vývoje státu a jeho ideologii, na stupni připravenosti a vyspělosti jeho kádru. Přitom vědecky zhodnotil specifickou váhu a úlohu trvalých a dočasných činitelů působících na výsledek války.

Theoretické a praktické ovládnutí stalinského učení o trvale působících činitelích lidovým velitelem umožňuje využít nejdůležitějších činitelů rozhodujících o osudu války. Ve vojenské a politické organizační práci na frontě i v zápolí soustředit hlavní pozornost na vyřešení nejdůležitějších úkolů, na nichž závisí vítězství. Zorganisoání a vědecky správné rozvíjení trvale působících činitelů rozhodujících o osudu války je potom pevným základem, o němž se opírá, na němž staví a jímž vědecky opodstatňuje lidový vojevůdce svá strategická i operační i taktická řešení.

Stalinské učení o trvale působících činitelích rozhodujících o osudu války je vůdčí myšlenkou sovětské vojenské vědy.

Je však možno jít dál: stalinská these o trvale působících činitelích, opírající se o poznání objektivních zákonů soudobého válečného procesu, není jen pouhým vyjádřením nejdůležitějších válečných činitelů, na nichž závisí osud války. Může a musí jí být použito, je-li skutečně všestranně aplikována, zároveň jako vyčerpávajícího vědecky přesného kritéria poměru sil a možností vlastní armády a armády protivníka nejenom za války, ale i v míru. Objev trvale působících činitelů rozhodujících o osudu války má pro vojevůdce lidových armád nedožrnný praktický dosah ve vedení války. Zorganizování těchto nejdůležitějších činitelů soudobé války strojů, motorů a záloh umožní lidovému vojevůdci pevně ovládat válečný proces a s jistotou vést lidovou armádu k vítězství. S přesností a jistotou nakonec stejného druhu, s jakou ovládají marxističtí vědci v jiných oblastech společenských nebo přírodních věd kterýkoliv jiný proces, když jeho objektivní zákonitosti správně poznali. A je proto hluboký význam v tom, jsou-li tito činitelé, objevení Stalinem, v souvislosti s válečnou praxí lidových armád nazýváni činiteli vítězství.

Takový objev byl odvěkou touhou všech válečných theoretiků a vojevůdců. Jejich pokusy odhalit je vždy nakonec skončily tím, že bezmocní v poznání objektivních zákonů vývoje války přiznávali rozhodující úlohu v průběhu i ve vedení války náhodě a dočasně působícím činitelům. Jejich omezenost a jednostrannost při vysvětlování podstaty jevů válečného procesu byla poplatnictvím na jedné straně malosti výrobních měřítek omezujících obzor lidí, ale na druhé straně především egoistickým zájmům vládnoucích kořistnických tříd překrucujících neustále dějiny společnosti ve svůj prospěch. Všestranné historické chápání dějin společnosti a válečného procesu bylo umožněno až při vysoké úrovni rozvoje výrobních sil, kdy současně s velkým průmyslem vznikl moderní proletariát jako revolučně nejdůslednější třída. Výrazem tohoto všestranného chápání je marxismus-leninismus, v oblasti názorů na válku sovětská vojenská věda. Její vojenské umění tím, že stojí na vědeckém základě stalinského učení o trvale působících činitelích rozhodujících o osudu války, je potom v protikladu ke všem vojenským uměním minulosti, proniknuto vědeckým duchem a zhaveno, je-li jeho zásad správně využíváno, poklesků agnosticismu*) a subjektivismu.

Studium a praktické organizování hospodářských, morálních a politických možností země ve válečné činitele rozhodujícího významu je v sovětské vojenské vědě pevným základem pro řešení úkolů vojenského umění (strategie, operačního umění, taktiky). Tím, že v sovětském vojenském umění jsou řešeny všechny problémy v souvislosti s hospodářskými, morálními a politickými možnostmi, dostalo se mu pevné a reálné základny — tvůrčího charakteru. Vojenské umění metafysicky odtrhované od ekonomických, morálních a politických možností země musí se vždy přeměňovat v mrtvý reservoár prázdných, dogmatických method, pouček a pravidel. Sama skutečnost byla ve válce vždy taková, že nejenom vojensko-strategické plány, ale vůbec celé vojenské umění v svém vývoji závisely na historicky daných hospodářských, politických a morálních činitelích. Sovětská vojenská věda zásadně odmítá neměnný způsob vedení války, všechny principy vojenského umění nezávislé na histo-

*) Agnosticismus je idealistické učení, tvrdící, že nemůžeme poznat svět, že lidský rozum je ohraničen a za hranicemi počátků nemůže nic poznat

rických podmínkách, na místě a času. Odmítá stejně tak i jakoukoliv jednostrannou orientaci na některý druh zbraně nebo vojsk, pokládány za absolutně rozhodující. Jak je tomu konečně u všech forem buržoasní doktriny.

Tvůrčí charakter sovětského vojenského umění již vyplývá z jeho podstatného, vlastního úkolu.

Stalin jej formuluje takto: „Umění vést válku za dnešních podmínek tkví v ovládnutí všech forem války a všech vymožeností vědy v této oblasti a v jejich rozumném využití, dovedném spojování nebo v časném použití té nebo oné formy podle dané situace.“

„Úkolem vojenského umění je zajistit si všechny druhy vojsk, zdokonalit je a dovedně spojovat jejich akce.“

Sovětské vojenské umění je, jak ve své teorii, tak i v praxi, vojenským uměním zcela nového druhu. Na rozdíl od buržoasní vojenské doktriny a jakékoliv jiné historické formy vojenského umění obsahuje tři základní oblasti:

1. strategii,
2. operační umění a
3. taktiku.

Určení vzájemného vztahu těchto tří oblastí ve smyslu podřízenosti a nadřízenosti jak v teorii, tak i v praxi je zásadně rozdílné od základních oblastí buržoasního vojenského umění.

Ale dříve než přistoupíme k rozboru obsahu jednotlivých oblastí sovětského vojenského umění a jejich vzájemného vztahu, zastavme se krátce u podstatného a určujícího vztahu, který je mezi politickou a vojenskou strategií marxismu-leninismu.

Politická strategie marxismu-leninismu je obsáhlejší, rozsáhlejší a složitější než vojenská strategie. Ústřední výbor KSSS nejprve vypracuje a stanoví všeobecnou politickou linii v boji za komunismus a s vládou určí též linii vojenské strategie obrany země v boji proti imperialistickým útočníkům. Při vypracování strategického plánu vedení války v celku s cílem rozdrtit imperialistického protivníka a zvítězit nad ním je třeba se opírat o politické cíle války a o všestranný marxistický theoretický rozbor vlastních sil a možností, sil a možností imperialistického protivníka. Politická linie vedení války, politické cíle jsou tedy základem vojenské strategie. Tímto způsobem je podřízena vojenská strategie politické strategii.

Vojenská strategie je nejvyšší a zároveň nejzávažnější součástí sovětského vojenského umění. Nejdůležitějším úkolem strategie je určení směru hlavního úderu.

„Strategický plán,“ říká Stalin, „toť plán organizace rozhodujícího úderu v tom směru, v kterém lze nejspíše dosáhnout maxima výsledku. . . Stanovit směr hlavního úderu znamená předurčit povahu operací na celé válečné období, t. j. rozhodnout z devíti desetin předem o výsledku celé války. To je úkolem strategie.“

Klasické vzory vojenského strategického řešení najdeme v díle Stalinově, v jeho strategických plánech na rozdrčení Kolčaka, Děnikina, bílých Poláků, na porážku hitlerovských vojsk.

Operační umění jako zvláštní oblast vojenského umění buržoasní doktrína theoreticky i prakticky vůbec nezná. Operační umění jako zvláštní oblast vojenského umění zásadně odlišuje sovětské vojenské umění i od všech ostatních forem vojenských umění minulosti. Nutnost existence operačního umění vyplývá z theoretického pojetí podstaty a cha-

rakter soudobé války, kterým se zásadně liší sovětská vojenská theorie od buržoasní vojenské theorie. Jak jsme již ukázali, v strojovém údobí válek nemůže být rozhodnuto o výsledku války jedním „bleskovým úderem“, jednou „rozhodující bitvou“, i kdyby byla sebegigantičtější, ale řadou velkých operací strategického významu. Buržoasie, hrozící se dlouho trvající nespravedlivé války, která revolucionuje lid na frontách, uchyluje se jako tonoucí k stěblu k theorii „bleskové války“. Utěšuje se marně tím, že bude moci zakončit nespravedlivou válku dříve, než dojde k revolučnímu rozkladu jejich front. Pohled zpět na dějiny první a druhé světové války dává praktický důkaz o nesprávnosti a neopodstatněnosti imperialistické theorie „bleskové války“, „totální války“, která je v hlubokém, příkrém rozporu s objektivními zákony soudobé války. Jestliže v strojovém údobí války nemůže o výsledku války rozhodnout jedna rozhodující bitva, nýbrž řada velkých operací strategického významu, nutně vzniká ve vojenském umění potřeba zvláštní oblasti, která by se zabývala organizací, přípravou a řešením těchto operací strategického významu na bojišti.

Úkoly a cíle strategických plánů jsou v soudobé válce uskutečňovány a je jich dosahováno operačním uměním.

V přírodě, ve společnosti, ve válečném procesu, v lidském myšlení se vždy podstata jevů, věcí, procesů vyjadřuje vnitřními organickými souvislostmi s jinými jevy, věcmi a procesy.

Obsah, podstata vojenského umění se vyjadřuje vnitřními vztahy jeho jednotlivých oblastí k sobě navzájem. Proto otázka vztahu jednotlivých oblastí vojenského umění k sobě navzájem je nesmírně důležitá pro pochopení obsahu, podstaty každého vojenského umění.

V soustavě sovětského vojenského umění je vztah jednotlivých oblastí k sobě navzájem takový: sovětská vojenská strategie je řídicím odvětvím vojenského umění v jeho celku, protože se zabývá otázkami vedení války v celku. Je oblastí činnosti nejvyššího vojenského velení, podřízena politice strany a vlády.

Operační umění ve vztahu ke strategii má podřízené postavení. Uskutečňuje všeobecné směrnice strategie a je jejím prostředkem k dosažení strategických cílů na válečném poli.

Konkretní úkoly operačního umění na bojišti jsou na příklad tyto:

1. vypracování plánů operace k dosažení strategických objektů,
2. určení způsobů, forem a method užití a vedení operačních svazů,
3. stanovení způsobů a method vzájemné součinnosti různých druhů vojsk a jednotek ozbrojených sil,
4. určení charakteru a pořadí k uskutečnění vzájemné součinnosti mezi samými operačními svazy, které se zúčastní operací.

Operační umění tedy zaujímá ve vztahu k taktice a strategii prostřední postavení mezi strategií a taktikou.

Ve vztahu k taktice je vyšší a složitější součástí vojenského umění než taktika. Úloha operačního umění ve vztahu k taktice je pak taková: operační umění sjednocuje taktické akce jednotným zámyslem a dodává jim přesně stanovené cíle směřující k dosažení operačních cílů, resp. sbírá, hodnotí taktické výsledky pro přípravu operace strategického významu.

Taktika je podřízena strategii přes operační umění.

„Taktika,“ praví Stalin, „se nezabývá válkou jako celkem, nýbrž jednotlivými epizodami, boji, bitvami. Je-li cílem strategie vyhrát válku nebo dovést do konce boj, řekněme, s carismem, taktika se naproti tomu

snaží vyhrát tu nebo onu bitvu, ty nebo ony boje, úspěšně provést tu nebo onu kampaň, to nebo ono vystoupení, odpovídající více nebo méně konkrétním podmínkám boje v každém okamžiku. Nejdůležitějším úkolem taktiky je určit cesty a prostředky, formy a metody boje, které nejlépe vyhovují konkrétní situaci a danému okamžiku a co nejlépe připraví strategický úspěch. Proto musí být taktické akce a jejich výsledky hodnoceny nikoli samy o sobě, nikoli s hlediska jejich přímého účinku, nýbrž s hlediska úkolů a možnosti strategie.“

Díky vědecky správnému určení obsahu jednotlivých oblastí sovětského vojenského umění a jejich vzájemného vztahu je s to jediné sovětská vojenská věda vědecky přesně hodnotit výsledky jednotlivých taktických akcí s hlediska plnění celkového strategického plánu.

Jenom sovětská vojenská věda je s to přesně určit chvíle, kdy taktické úspěchy usnadňují provedení strategických úkolů. Příkladem je situace na frontě proti Děnikinovi roku 1919.

V rámci likvidace t. zv. „druhého tažení Dohody“ (Děnikin na jihu, Judenič na severozápadě Ruska) byl podle Stalinova strategického plánu na rozdrčení Děnikina stanoven směr hlavního úderu z prostoru u Voroněže přes Charkov a Donskou pánev na Rostov.

Úspěch celé operace byl do značné míry závislý na tom, kde a kdy se podaří zastavit až dosud postupující děnikinská vojska. Sovětské velení soustředilo proto v prostoru u Voroněže 1. jezdecký sbor Buděnného a na severozápad od Orla údernou skupinu frontu s úkolem udeřit na postupujícího nepřítele ve sbíhajících směrech a zničit jeho hlavní uskupení.

Úspěch tohoto taktického plánu, zračící se v osvobození Orla (20. X. 1919) a Voroněže (24. X. 1919), vytvořil příznivé podmínky pro splnění strategického plánu, t. j. rozdrčení Děnikina hlavním úderem na Rostov.

Jedině sovětská vojenská věda je s to přesně určit dále chvíle, kdy taktické úspěchy, které mají skvělý přímý účinek, avšak neodpovídají svým strategickým možnostem, vytvoří neočekávanou situaci, zhoubnou pro celou kampaň, jako byla na příklad situace Děnikinova koncem roku 1919 a Hitlerova v roce 1941 a 1942.

Situace Děnikinova koncem roku 1919. V průběhu druhého tažení Dohody se snažil na podzim bělogvardějský generál Děnikin rozhodnout válku proti zemi sovětů jediným, mocným úderem z jihu proti Moskvě. V září 1919 se Děnikinova vojska zmocnila Kurska a pokračovala svou hlavní údernou silou, t. zv. „dobrovolnickou armádou“, v postupu ve strategickém směru na Moskvu. V polovině října dobyli bílí Orla a přibližovali se k Tule.

Tento rychlý a efektní postup však vytvořil situaci, která — využita sovětským vojenským velením — se změnila v katastrofální porážku Děnikinových vojsk. „Dobrovolnická armáda“ provádějící hlavní nápor ve směru Orel—Tula—Moskva octla se po rychlém postupu daleko před svým pravým sousedem, donskou kozáckou armádou, která ve své většině odmítala postupovat za hranice donské oblasti.

Tak taktický Děnikinův úspěch (dobyťí Kurska a Orla) měl za následek roztažení fronty do veliké šířky. Tato situace pak vytvořila příznivou situaci pro sovětský protiútok, který obrátil celou kampaň ve zdrcující porážku Děnikina.

A konečně jediné sovětská vojenská věda je s to vědecky přesně určit i takové chvíle, kdy je nutno přímo se vzdát taktického úspěchu, vědomě

přistoupit na taktické ztráty a porážky a zajistit si tím pro budoucnost strategické výhody.

„Stává se tak nezdárka ve válce,“ praví Stalin, „kdy jedna válečná strana ve snaze zachránit kádry svých vojsk a vyvést je z dosahu nepřitele, který má převahu sil, zahájí plánovitý ústup a vyklizuje bez boje celá města a kraje, aby získala čas a shromáždila síly pro rozhodné boje v budoucnosti.“

Takovou situací byla situace v Rusku roku 1918 v době německé ofensivy. Na jaře 1919, v období těsně před uzavřením brest-litevského míru, německá a rakousko-uherská vojska, využívající zrady Trockého, zahájila velikou ofensivu proti zemi sovětů. Sovětská vláda měla tehdy k dispozici jen početně slabé, špatně vyzbrojené a nedostatečně vycvičené oddíly tvořící se Rudé armády. Omezila se proto jen na dočasnou obranu klíčových míst, jejichž udržení umožnilo odsun životně důležitého materiálu z ohrožených území. Po odsunu materiálu byla tato území vyklizena. Tím byly zachovány kádry Rudé armády a nejnútnější materiál, bylo možno uzavřít mír (třebas těžký a potupný) a taktickou ztrátou byl získán oddech a možnost vybudovat novou armádu jakožto hlavní předpoklad pro budoucí strategický úspěch.

Tyto základní situace, nesmírně důležité pro vedení války, není s to v průběhu boje přesně rozlišit buržoasní vojenská strategie.

Má jenom dvě oblasti činnosti: strategii a taktiku. V přípravě strategických plánů, ve fázi theoretické práce, je strategie nadřizována taktice. Ale jakmile se přistoupí k vedení války, všechno se podřizuje potřebám „jedné rozhodující bitvy“, „bleskové války“, „totální války“. Svěbytné úkoly strategie, operačního umění a taktiky jsou setřeny a podřizeny jednostranné taktice útočné, bleskové války. I sama organizace armády je podřizována této jednostranné útočné taktice. Pěchota a dělostřelectvo, základní klasické zbraně, jsou zanedbávány. Nové útočné zbraně: velké masy letectva a tanků jsou zabsolutněny a je jich nesprávně a jednostranně používáno. Při tom oba druhy vojsk jsou zasazeny do jednoho útočného lineárního sledu. Jak jsme to viděli u německých fašistických vojenských theoretiků, když se jejich myšlenky uskutečňovaly na bojišti: strategie se při vedení války stává zbytečnou, poněvadž „jednu rozhodující bitvu“ je „možno“ a nutno „rozhodovat“ takticky. Tím se však německému fašistickému velení — a to je typické pro celou buržoasní doktrinu — nedostává praktické kontroly pro to, zda určitý taktický úspěch povede k operačnímu nebo dokonce i strategickému úspěchu nebo zda neotvírá dveře vlastním vojskům do zkázy.

Když srovnáváme zásady, kterými určuje buržoasní vojenská doktrina vztah strategie a taktiky v theorii války, to znamená v etapě přípravy války a v praxi jejího vedení, vidíme tu typický, podstatný, nesmiřitelný rozpor mezi teorií a praxí, který je vlastní celé idealistické gnoseologii*).

Takový rozpor není a nemůže být v sovětské vojenské vědě stojící na theoretických základech marxistického filosofického materialismu a usku-tečňující válečné cíle, které jsou v souladu s historickými úkoly dělnické třídy, s životními potřebami všeho pracujícího lidu, s objektivními zákony a nutností vývoje společnosti.

*) gnoseologie = theorie poznání (nauka, která zkoumá podstatu, možnosti a cenu našeho poznání)

Převaha sovětské vojenské vědy nad buržoasní vojenskou doktrinou je absolutní. Je jedním z důležitých zdrojů vítězství lidové armády nad armádami imperialistického protivníka vždy, když dojde k jejich střetnutí.

*

Z pojetí zápolí, jak je podal Stalin, vyplývá, že pevnost zápolí je jistým souhrnem hospodářských, politických a morálních možností země, které jsou vytvářeny a v rozvoji podmíněny charakterem společenského a politického zřízení, jemuž odpovídá i charakter hospodářské organizace.

Ale Stalin ukazuje na řadě dějinných příkladů, že samy hospodářské a morální možnosti, ať jsou jakkoli veliké, nejsou ještě skutečností válečných činitelů rozhodujícího významu. K tomu, aby se těmito činiteli staly, je nutno je přetvořit a zorganizovat ve skutečnost válečných činitelů. Stalin ukázal, že se toto přetváření může dít s úspěchem za určitých předpokladů nejenom v období války, ale již i v období mírové výstavby země.

K tomu je však třeba, aby měla země dostatek organizátorských kádřů schopných mobilisovat a organizovat tyto možnosti a správně jich využívat. K tomu je také třeba takového politického zřízení a vedení země, jehož vnitřní i zahraniční politika má plnou důvěru lidu, který ji aktivně provádí a podporuje. Hospodářské a morální možnosti se vždy uskutečňují v nejúčinnější válečné činitele jen pod úpornou vůlí státu, vlády, tříd a politických stran, které jsou u moci a které podporuje lid celé země, nesoucí vždy nejtěžší břemena války.

Přestavba mírového hospodářství na válečný chod, jak jsme viděli ve Veliké vlastenecké válce, je vždy věc velmi obtížná, zvláště tehdy, musí-li se provádět pod těžkými údery silného agresora a je-li nakonec omezena krátkou časovou lhůtou. Zhodit se těchto nezměrných úkolů mohla jediné taková země, jako je Sovětský svaz. Země s vnitřní morální a politickou jednotou, se sovětským státním a politickým zřízením, s nejpokrokovější hospodářskou soustavou, s plánovaným hospodářstvím, které klade tomuto rychlému přebudování nejmenší odpor. Země, v jejímž čele stojí taková třída, jakou je dělnická třída Sovětského svazu, a taková politická strana, jakou je Komunistická strana Sovětského svazu, strana Leninova a Stalinova, řídící se takovou vědeckou ideologií, která je s to odhalovat, poznávat, mobilisovat a organizovat ty hlavní síly, na nichž závisí průběh celé války — teorií marxismu-leninismu.

KSSS v celém mírovém budování socialistického řádu, národního hospodářství vychovávala bolševické kádry v organizátory gigantických úkolů a vítězství, o jakých se nikdy lidstvu ani nezdálo. Takto připravené kádry organizátorů bylo možno v době války rozmístit do všech oblastí života sovětské společnosti pro potřeby vlastenecké války, pro vítězství.

V procesu socialistické industrialisace rostly tyto kádry v průmyslu. V procesu kolektivisace v zemědělství. V období Veliké vlastenecké války jsou stranou vychovávány na gigantických úkolech stalinských obkličovacích a zničujících operací, v stále rostoucích protiúderech Sovětské armády.

Vzpomeňme v této souvislosti na poučnou dějinnou zkušenost našeho lidu, na situaci naší země před Mnichovem, na její hospodářský a morální potenciál v době, kdy hrozilo nebezpečí německé fašistické agrese. Na odhodlanost lidu bit se za svoji spravedlivou věc. Zrada buržoasie

promrhala tyto velké možnosti a přinesla lidu velké utrpení nacistické okupace, v níž byl lid takřka sedm let křižován.

Dnes nastoupila naše země bezpečnou cestu vývoje k blahu a štěstí lidu. Je opřena o mohutný Sovětský svaz, u moci je česká a slovenská dělnická třída vedená komunistickou stranou. Po vzoru Sovětského svazu vytváří naše země jdoucí k socialismu ekonomické základy pro morálně politickou jednotu našeho lidu, pro skutečnou rovnoprávnost národů, pro jejich družbu, pro socialistické vlastenectví našeho lidu.

Pevnost našeho zápolí silí a mohutní každým dnem budování socialismu. Komunistická strana připravuje a mobilisuje již v období míru v armádě i v celém ostatním životě naší země rozvoj materiálních a morálních sil tak, aby byly okamžitě připraveny plně se rozvíjet jako váleční činitelé rozhodujícího významu v té chvíli, kdyby se imperialistický dravec pokusil přepadnout naši vlast. Den ze dne posilujeme obratnost země, zdokonalujeme naši armádu, aby po vzoru Sovětské armády po jejím boku byla připravena kdykoliv uvítat útočníka v plné zbroji.

